

10. POCZĄTKI PAŃSTWA POLSKIEGO – WYKŁAD

1. Państwo Mieszka I (ok. 963 – 992)

- a) Mieszko I był pierwszym historycznym władcą Polski. Informacje o Mieszku i jego kraju zawarł **Ibrahim ibn Jakub** w opisie swojej podróży dwór cesarski Ottona I. Nie wiemy dokładnie kiedy zasiadł na tronie. Podróżnik zebrał o nim informacje w 966 r.
- b) Mieszko I w początkach swego panowania rozszerzał granice swego państwa. Dotarł do ziem Słowian połabskich i granicy państwa niemieckiego na zachodzie oraz do granic państwa czeskiego na południu. Zetknięcie się z państwami chrześcijańskimi zmieniło sytuację geopolityczną. Mieszko zaczął zabiegać o sojusz z Czechami. Mieszko naruszył strefę wpływów cesarstwa i obawiał się reakcji Ottona I.

2. Przyjęcie chrztu i jego znaczenie

Mieszko I w **966 r. przyjął chrzest z rąk czeskich**. Jeszcze w 965 r. zawarł małżeństwo z księżniczką czeską Dobrawą, córką Bolesława I i w ten sposób umocnił sojusz polsko- czeski skierowany przeciwko Wieletom. Dzięki niemu chciał również umocnić swą pozycję względem Niemiec.

a) czynniki przyjęcia chrztu:

- Mieszko I obawiał się przymusowej chrystianizacji ze strony Niemiec,
- Przyjęcie chrztu mogło podnieść prestiż państwa polskiego i umocnić pozycję międzynarodową wśród innych państw chrześcijańskich,
- Mieszko I po przyjęciu chrztu mógł chrystianizować innych pogan, co wiązało się możliwością ekspansji (podbój) terytorialnej na ziemie plemion pogańskich,
- Mieszko I obawiał się, że jeżeli nie przyjmie chrztu to państwo polskie znajdzie się w izolacji politycznej ze względu na wiarę pogańską (większość państw ościennych przyjęło chrześcijaństwo. Ruś uczyni to 20 lat później),
- Przyjęcie chrztu umocniłoby pozycję księcia wewnątrz państwa gdyż Kościół uprawomocniał władzę (przekonanie, że władza pochodzi od Boga, a książę rządzi zgodnie z Jego wolą),
- Zastąpienie panteonu bogów pogańskich wiarą w jednego Boga doprowadziłoby do centralizacji państwa polskiego – był to czynnik zjednoczeniowy,
- Wiara chrześcijańska, a z nią Kościół, niosły ze sobą zdobycze kultury śródziemnomorskiej i frankońskiej – przyjęcie chrześcijaństwa dawało możliwość korzystania z tych zdobyczy,
- Kościół był instytucją, w której obowiązywały prawa feudalne – na tej instytucji mogła się oprzeć młoda administracja państwa polskiego (mogła się na niej wzorować).

b) znaczenie przyjęcia chrztu:

- wiara, zgodnie z którą władza pochodzi od Boga, umacniała władzę księcia,
- wykorzystanie doświadczeń organizacyjnych duchowieństwa ułatwiło wprowadzenie w Polsce systemu feudalnego i organizacji państwa wzorowanej na zachodniej (nie nastąpiło to natychmiast, był to proces),
- dzięki chrześcijaństwu doszło z biegiem czasu do likwidacji rozbieżności plemiennych, umacnianych do tej pory przez odmienne kultury plemienne,
- nastąpiło umocnienie pozycji międzynarodowej państwa polskiego – rosło znaczenie państwa ze względu na funkcje dyplomatyczne duchowieństwa, uznawanie tych samych wartości uniwersalnych dla wszystkich państw chrześcijańskich, wzrosła wiarygodność Polski w kontaktach międzynarodowych,
- dzięki przyjęciu chrztu Polska została zabezpieczona przed przymusową chrystianizacją ze strony Niemiec,

- Polska została włączona w krąg cywilizacji śródziemnomorskiej, a co za tym idzie cywilizacji państwa Franków (Polska mogła korzystać z osiągnięć cywilizacyjnych za pośrednictwem Kościoła),
- Językiem międzynarodowym była wówczas łacina. Dzięki duchowieństwu państwo polskie miało więc ułatwione kontakty międzynarodowe,
- Dzięki duchowieństwu w Polsce pojawiła się umiejętność czytania i pisania, powstała pierwsza kancelaria, pojawiło się prawo wynikające z zasad dekalogu,
- Zakony, które przybyły do Polski w późniejszym okresie, podniosły poziom kultury rolnej; stały się ośrodkami oświaty i rzemiosła (cystersi, benedyktyni i dominikanie).

c) pierwsze biskupstwo powstało w Poznaniu w 968 r. Było to biskupstwo misyjne podległe papieżowi. Mogło ono istnieć tylko przez pewien okres czasu. **Pierwszym biskupem został Jordan.**

3. Rozwój terytorialny państwa polskiego za panowania Mieszka I.

Początkowo państwo polskie obejmowało tylko Wielkopolskę i Kujawy. Później przyłączono Mazowsze i Pomorze Gdańskie. Mieszko I dążył do rozszerzenia terytorium państwa na północy i na południu. Chciał przyłączyć Pomorze Zachodnie i Śląsk.

a) kwestia Pomorza Zachodniego

Ziemie pomorskie były łakomym kąskiem tak dla margrabiów niemieckich jak i Wieletołów.

- W **967 r.** Mieszko I pokonał grafa saskiego **Wichmana** sprzymierzonego z plemionami Redarów i Wolinian. Zwycięstwo to nie zakończyło walki o Pomorze Zachodnie.
- W **972 r.** podjęto ponowną próbę włączenia Pomorza Zachodniego do Polski. 24.06.972 r. doszło do starcia wojsk margrabiego Marchii Wschodniej – **Hodona** - z wojskami księcia polskiego Mieszka w **bitwie pod Cedynią**. Z bitwy tej Mieszko I wyszedł zwycięsko. Wykorzystał to i przyłączył Pomorze Zachodnie wraz z Wolinem do Polski. W rękach polskich znalazło się całe wybrzeże od Szczecina po Gdańsk. Popadł jednak w konflikt z Ottonem II (cesarzem rzymskim narodu niemieckiego). Otton II ujął się za swoim wasalem i podjął wyprawę przeciwko Polsce, która zakończyła się niepowodzeniem. Mimo to Mieszko I nie mógł się równać z cesarzem. Oficjalnie był uważany za „przyjaciela cesarza” jednak jego pierworodny syn, Bolesław, został zatrzymany na dworze cesarskim jako zakładnik.

b) kwestia Śląska.

Śląsk był prawdopodobnie wianem Dobrawy (prezenterem ślubnym) jednak po jej śmierci powrócił do Czech. Od tej pory Śląsk stał się punktem spornym w stosunkach polsko-czeskich. Ostatecznie Mieszko I włączył go w granice państwa polskiego po wojnie z Czechami w **990 r.**

c) inne ziemie.

- **Małopolska** – nie wiadomo kiedy do państwa polskiego została włączona cała Małopolska. Na początku X wieku Kraków znalazł się pod wpływem Państw Wielkomorawskiego. Nie wiemy kiedy dokładnie Mieszko wcielił Małopolskę do swojego państwa jednak pod koniec życia Mieszka Małopolska znajdowała się w granicach państwa piastowskiego.
- W **981 r.** Mieszko I **utracił Grody Czerwieńskie**, które zagarnął książę kijowski Włodzimierz.

4. Obszar państwa polskiego został opisany w dokumencie **Dagome iudex**, który powstał **około 992 r.** Mieszko I powierza w nim swe państwo opiece Stolicy Apostolskiej. Do naszych czasów dokument ten się nie zachował. Przetrwał tylko regest (streszczenie), który sporządzono znacznie później. Mieszko I zmarł w 992 r.

5. Panowanie Bolesława Chrobrego (992 - 1025).

a) lata 992 - 1002

Bolesław Chrobry objął władzę w Polsce po śmierci swego ojca Mieszka I w 992 r. Miał dwóch przyrodnych braci, których wygnał wraz z ich matką Odą z kraju i objął panowanie nad całym krajem

b) misja biskupa praskiego Wojciecha

Biskup Wojciech pochodził z rodu Sławnikowiców. Musiał uciekać z kraju gdy przeciw jego rodowi zwróciła się dynastia panująca w Czechach – ród Przemyślidów. Wojciech przybył do Polski. Zgodnie ze swoją wolą wyruszył na misję chrystianizacyjną na północ, by schryścianizować pogańskie plemię Prusów. Bolesław Chrobry miał nadzieję wykorzystać ten fakt do poszerzenia swojego terytorium. Niestety **w 997 r. Wojciech został zamordowany** przez Prusów. Jego męczeńska śmierć odbiła się szerokim echem w Europie. Bolesław Chrobry wykupił ciało Wojciecha. Po kanonizowaniu Wojciecha był więc w posiadaniu świętych relikwii. Zaczął wówczas starania o utworzenie w Polsce arcybiskupstwa. Starania te odniosły sukces. **Papież w 999 r. wydał bullę**, w której wyraził **zgode na utworzenie w Polsce metropolii kościelnej** podległej bezpośrednio Rzymowi.

c) zjazd gnieźnieński w 1000 r.

- W 1000 r. przybył do Polski cesarz Otton III. Odbił on pielgrzymkę do grobu świętego Wojciecha. Przywiózł ze sobą zgodę na **utworzenie arcybiskupstwa**. Utworzono je **w Gnieźnie**, któremu **podlegały trzy biskupstwa: w Kołobrzegu, we Wrocławiu i w Krakowie**. Pierwszym **arcybiskupem** został brat Wojciecha **Radzim – Gaudenty**. Nadal istniało biskupstwo misyjne w Poznaniu, które nie podlegało arcybiskupstwu do śmierci biskupa Ungera.
- W czasie zjazdu gnieźnieńskiego, podczas jednej z uczt, Otton III włożył na głowę Bolesława Chrobrego diadem cesarski i wręczył mu włócznię świętego Maurycego, oznakę władzy cesarskiej. Uznaje się, że wydarzenie to miało oznaczać zgodę Ottona III na koronację Bolesława i uznanie go za władcę równorzędnego innym władcą zachodnim. Bolesław Chrobry odgrywał ważną rolę w **planach Ottona III** dotyczących stworzenia **cesarstwa uniwersalistycznego**, które objęłoby wszystkie państwa chrześcijańskie. Miało się ono składać z czterech równorzędnych części: Italii, Galii, Germanii i Słowiańszczyzny. Bolesław Chrobry miał stać na czele Słowiańszczyzny. Prawdopodobnie po zjeździe Bolesław zaczął starania o uzyskanie korony. Wówczas jej nie uzyskał – Henryk II, który władał Niemcami od 1002 r. nie był mu przychylny. Korona trafiła w ręce władcy Węgier – Stefana I Wielkiego.

d) wojny Bolesława Chrobrego (1002 – 1018)

▪ wojny z Niemcami.

Stosunki polsko-niemieckie popsuły się po śmierci cesarza Ottona III. Nowym królem Niemiec został Henryk II, który nie był przychylnie nastawiony do Polski. Bolesław popierał opozycję niemiecką przeciwko temu władcy co jeszcze pogarszało sytuację.

Wojny polsko-niemieckie dzielimy na etapy:

1002-1005 – w 1002 r. został zamordowany margrabia Marchii Wschodniej Ekkehard.

Bolesław zajął wówczas Miśnię, Łużyce i Milsko. Wydał również swą córkę Regalindę za syna Ekkeharda. Henryk II zgodził się nadać te ziemie Bolesławowi Chrobremu jako lenno.

1003 - Bolesław Chrobry wkroczył do Czech, gdzie poddani zbuntowali się przeciwko okrutnemu Bolesławowi Rudemu. Chrobry został księciem i władał Czechami i Morawami przez 18 miesięcy. Nie chciał jednak złożyć hołdu lennego z Czech królowi Henrykowi II. Wobec tego Henryk II pomógł Jaromirowi (brat Bolesława Rudego) usunąć Bolesława Chrobrego z Pragi w 1004 r.

1005 – Henryk II wyprawił się na Polskę by przywrócić do porządku Bolesława Chrobrego. Wojska niemieckie dotarły aż pod Poznań. Bolesław Chrobry utracił Miłsko i Łużyce. Przy Polsce pozostały jednak Morawy i prawdopodobnie Słowacja. Takie postanowienia zawierał **pokój poznański**.

1007-1013 – w 1007 r. Bolesław Chrobry wznowił działania wojenne zajmując ponownie Miłsko i Łużyce. Henryk II odpowiedział odwetową wyprawą, która dotarła do Głogowa ale prawdopodobnie nie odniosła sukcesu. Żadna ze stron nie uzyskała przewagi. Henryk II zgodził się na kompromis gdyż dążył za wszelką cenę do uzyskania korony cesarskiej, a to wiązało się z wyprawą do Italii.

1013 – zjazd w Merseburgu kończy ten etap wojny. Henryk II nadał Bolesławowi Chrobremu Miłsko i Łużyce w lenno. Henryk II zobowiązał się pomóc Bolesławowi w wyprawie na Ruś Kijowską, a Bolesław miał pomóc Henrykowi II w wyprawie do Italii po koronę cesarską. Syn Bolesława Chrobrego - Mieszko poślubił córkę palatyna reńskiego – Rychezę. Henryk II warunki wypełnił, ale Bolesław Chrobry nie wypełnił swojej części obietnicy. Spowodował to reakcję odwetową Henryka II.

1015-1018 – w 1015 r. Henryk II wyprawił się ponownie przeciwko Polsce. Wyprawa zakończyła się klęską wojsk cesarskich. Następną wyprawą Henryka II miała miejsce w 1017 r. Została ona również zakończona niepowodzeniem. Bohaterską obroną wsławił się wówczas gród Niemcza.

1018 – pokój w Budziszynie kończy wojny polsko-niemieckie. Do Polski przyłączono Łużyce i Miłsko. Dzięki wojnom przy Polsce pozostały również Morawy i Słowacja (prawdopodobnie).

▪ **wojny z Rusią Kijowską.**

Bolesław Chrobry pragnął podporządkować sobie Ruś. Pragnął również odzyskać Grody Czerwieńskie, które utracił jego ojciec. Inną przyczyną wojen z Rosją była sytuacja córki Bolesława Chrobrego. Była ona żoną księcia ruskiego Świętopętka, który popadł w konflikt ze swoim ojcem Włodzimierzem I.

1013 – pierwsza wyprawa Bolesława na Ruś spowodowana uwięzieniem jego córki i zięcia (nie mamy na nią dowodów). Pomocy Bolesławowi udzielił cesarz Henryk II.

1018 – druga wyprawa Bolesława na Ruś spowodowana sojuszem Jarosława Mądrego z Henrykiem II. Jarosław Mądry był przyrodnim bratem Świętopętka i chciał zagarnąć władzę na Rusi kosztem Świętopętka. Bolesław pokonał wojska ruskie nad Bugiem i zdobył Kijów jednak nie uwolnił córki. Wyprawa zakończyła się zdobyciem wielkich łupów i **przyłączeniem Grodów Czerwieńskich** do Polski.

Wskutek wojen terytorium państwa polskiego znacznie się zwiększyło. Bolesław Chrobry przyłączył do Polski Grody Czerwieńskie, Miłsko, Łużyce, Morawy, Słowację.

e) koronacja Bolesława Chrobrego 1025 r.

Bolesław Chrobry koronował się na króla Polski w **1025 r.** wykorzystując okres bezkrólewia w Niemczech po śmierci Henryka II. Koronacja ta wieńczyła politykę Bolesława Chrobrego dążącego do umocnienia pozycji międzynarodowej Polski. Jako pomazaniec Boży Bolesław Chrobry stał się równy innym monarchom Europy Zachodniej. Umocnił również pozycję władcy w państwie polskim.